

Elävä erämaa – lupaus aidosta arktisesta

Marja Lempiäinen, FM, HM, lehtori, Vastuulliset palvelut, Lapin ammattikorkeakoulu

Matti Liimatta, ekonomi, KTM, lehtori, Vastuulliset palvelut, Lapin ammattikorkeakoulu

Marko Touru, matkailuyrittäjä, Tankavaaran Kultakylä

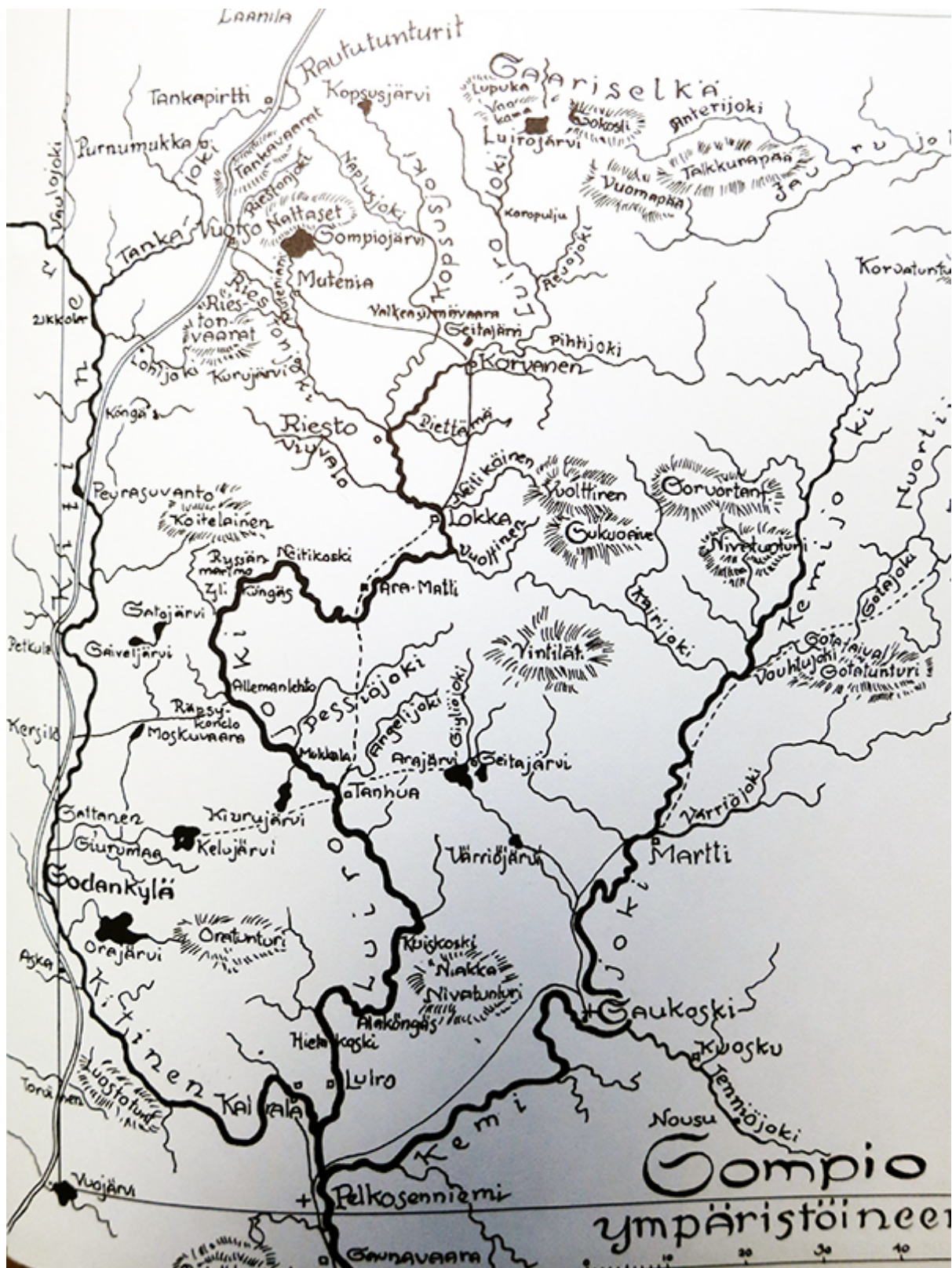
Asiasanat: liiketoimintamallit, liiketoimintaympäristö, matkailualueet, matkailukohteet, matkailupalvelut

Sompion tarinaa

Sompion tarina Samuli Paulaharjun kuvaamana elävänä erämaana täyttää tänä vuonna 80 vuotta. Vuonna 1939 hän ikuisti Sompion tarinaa teokseensa Sompio -Luiron korpien erämaa tuoden siten aluetta, erityisesti sen ainutlaatuista luontoa ja paikallisten elämänmuotoa tunnetuksi.

Ei ole sattumaa, että Sompion alueen matkailutoimijat ovat viime aikoina herättäneet matkailupalvelujensa kehittämisen uuteen nousuun. Alueella on tehty mittavaa kehittämistyötä, jolla ainutlaatuinen luonnonympäristö ja kulttuuriperintö saadaan sompiolaisessa hengessä matkailuelinkeinoa palvelemaan tarkoitukseen kestävästi alueen ainutlaatuisuus ja erityispiirteet säilyttäen.

Tänä päivänä Sompion matkailualue sijoittuu Sodankylän kunnan pohjoisosiin pääosin Vuotson ja Tankavaaran alueelle. Aluetta markkinoidaan Visit Sompio -nimellä. Sompio on nimenä otettu käyttöön jo 1600-luvulla, jolloin Sompio rajoittui pohjoisessa Inariin, idässä Savukosken Keminkylään, lännessä Sodankylään ja etelässä Kemijärveen.

Kuva 1. Sompio ympäristöineen

Tunnetuimpia Sompion aluetta ja sompiolaisten ihmisten elämää kuvanneita ovat kansanperinteen kerääjä Samuli Paulaharju ja itseoppinut taiteilija Andreas Alariesto. Molemmille Sompion alue oli yksi merkittävimmistä heidän elämässään. Alariestolle se oli syntymä- ja kotipaikka, ja Paulaharjulle pitkäaikainen kansanperinteen keräämisen kohdealue.

Yhdessä kehittämistä

Lapin ammattikorkeakoulu on ollut mukana reilun vuoden Matkailualueen kohdekokemuksen kehittämismalli -hankkeen kautta mahdollistajana ja väärtinä Sompion matkailualueen kehittämisessä. Jo ennen kehittämishanketta otettiin yhteistyön ensiaskeleet Tankavaaran Kultakylän kanssa heidän liiketoimintaprosessiensa kehittämisessä. Viime ajat Sompion matkailualue on kehitetty vahvasti yhteiskehittämisen periaatteilla sompiolaisessa hengessä. Siinä inhimillisyys, kaikkien osapuolten kunnioitus ja kumppaneiden eli väärtien erilaisten vahvuuksien ja kokemusten hyödyntäminen arjessa ovat olleet toimintaa voimakkaasti ohjaavia periaatteita. Pohjois-Sodankylän matkailuyhdistyksen aktiivinen rooli on tässä ollut merkittävä. Matkailuyrittäjät Sompiossa, Sodankylän kunnan matkailutoimi sekä Lapin ammattikorkeakoulun matkailutoimijat ovat löytäneet aidosti toisensa ja verkostoituneet arjessa matkailualueen kehittämiseksi.

Kuva 2. Yhteiskehittämistä sompiolaisessa hengessä

Sompion alueen rikas kulttuuriperintö ja aito pohjoinen luontoympäristö tarjoavat ainutlaatuisen ja autenttisen pohjan alueen matkailuliiketoiminnan kehittämiseksi. Alueen toimijat ovatkin lähteneet vahvasti näiden pohjalta hahmottamaan alueelle sopivaa, matkailun kehittämistä suuntaavaa visiota ja tahtotilaa sekä niiden mukaista liiketoimintamallia siitä, millaisena Sompion aluetta halutaan kehittää kestävästi ja vastuullisesti. Alueen kohdekokemuksen selkeyttämistä on lähdetty toteuttamaan laatimalla kohteelle tulevaisuuden visiota sekä sen toteuttamista tukevaa kohdetason liiketoimintamallia, jotka auttavat alueella toimijoita kuvaamaan, visualisoimaan ja ymmärtämään toiminnan keskeiset tekijät. Samalla niistä viestiminen on helpompaa niin alueen toimijoille kuin ulkopuolisille sidosryhmille.

Kehittämisen tarve nousee vaatimuksista vastata matkailun toimintaympäristössä tapahtuviin muutoksiin. Sompion matkailualueella on oivallettu uusia tapoja tuottaa lisäarvoa asiakkaille. Matkailuyritykset ovat kehittämässä uusia tuotteita ja palveluja, vahvistamassa verkostoitumista ja rakentamassa kumppanuuksia sekä etsimässä uusia ansaintamahdollisuuksia.

Hyvässä liiketoimintamallissa yhdistyvät niin arvon luomisen kuin ansaitsemisen ratkaisut. Kehittämistyössä onkin huomioitu paitsi tietoon ja osaamiseen sekä olosuhteisiin pohjautuvat ratkaisut asiakkaille, myös alueen matkailuelinkeinon elinvoimaisuuteen ja kannattavuuteen liittyvät ratkaisut. Jotta liiketoimintamalli käytännössä onnistuu, täytyy sen onnistua sekä arvon luomisessa että sen keräämisessä.

Liiketoimintamalli on strategiaa konkreettisempi kuvaus siitä, miten visio ja strategia muutetaan konkreettiseksi arvolupaukseksi, asiakassuhteiksi ja liiketoimintaverkoiksi. Liiketoimintamallissa määritellään strategian pohjalta konkreettisesti tehtävät ja toimenpiteet, joilla halutut palvelut asiakkaille tarjotaan. Vaikkakin liiketoimintamalli on työkaluna suunniteltu lähinnä yritystasoiseen liiketoiminnan kehittämiseen, on sitä mahdollista soveltaa onnistuneesti myös kohdetasoiseen liiketoiminnan kehittämiseen, mitä Sompion alueen kehittämisessä on nyt innovatiivisesti sovellettu.

Elävä erämaa – osa aitoa arktista

Yhteiskehittämisen tuloksena tämän hetkinen Sompion matkailualueen yhteinen arvolupaus näyttäytyy tulevaisuuteen tähtäävänä ja kannustavana matkailuyrittäjien tavoitetilana. Matkailualueen yrittäjät toimivana verkostona tuottavat ainutlaatuisia ja autenttisia elämyksiä, jotka

perustuvat paikallisiin tarinoihin sekä aitoon Sompion kulttuuriperintöön. Tarjooma kohdistetaan ensisijaisesti aitoja elämyksiä etsiville matkailijoille, perustuen pitkälti paikallisuuteen, luontoon sekä kestäviin arvoihin. Arvolupausta raamittavat aitous sekä Sompion rauhallinen ja ihmisläheinen tunnelma, unohtamatta kestävästi kannattavaa matkailuliiketoimintaa.

Visit Sompion tulevassa on nähtävillä niitä mahdollisuuksia, joihin arktisen matkailun on mahdollista vastuullisesti ja vieraanvaraisesti nojautua. Arktinen näyttäytyy Sompiossa ympäristön, paikallisen kulttuurin ja toimijayhteisön ja sen elämänmuodon kautta rikkautena, joka tarjoaa yhden näkökulman ymmärtää arktisuutta ja tuoda sitä esille.

Samuli Paulaharjun (1939) sanoin:

Rannaton erämaa asuinmaana,

Pyhät Nattaset pohjoisen äärillä,

sininen taivas kattona.

On Sompiossa aapaa ja jänkää.

Mutta on myös iänkaikkista korpea.

Rimpiset aapamaat antavat kulkijalle kumminkin uutta väkeä ja voimaa.

Kirjallisuutta

Aikio, T. 2001. Sompion suuri mestari: kansantaiteilija Andreas Alarieston elämä ja työ. Jyväskylä: Gummerus

Kivilinna, R. (toim.). 1976. Andreas Alarieston Lapinkuvat. Porvoo: WSOY.

Matkailualueen kohdekokemuksen kehittämismalli (MAKKE) -hankkeen työpaperit. EAKR/Lapin liitto.

Paulaharju, S. 1939. Sompio: Luiron korpien vanhaa elämää. Porvoo: WSOY.

Paulaharju, S. 1980. Sompio: Luiron korpien vanhaa elämää (4. p.). Porvoo: WSOY.

Pulkkinen, M. 2005. Liiketoimintamallit arvonluojina: Ketjut, pajat ja verkot. Helsinki: Teknoliateollisuus.

Santalainen, T., Laukkanen, M. & Ram B. Baliga 2015. Kun normibisnes ei riitä: Kestävä strategointi. Helsinki: Talentum.

Teeriaho, Y. 2011. Muuttuva Sompio. Jyväskylä: Ykin kartat Oy.

Teeriaho, Y. 2008. Vanhojen karttojen Lappi. Jyväskylä: Gummerus Oy.